

Oikeusministeriö
Yrsa Nyman
yrsa.nyman@om.fi

Asia **Lausunto koskien toisen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelua**

Yleistä

Vammaisfoorumi on 31 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 320 000 suomalaista vammaista ja pitkäaikaissairasta henkilöä.

Vammaisfoorumi kiittää mahdollisuudesta osallistua toisen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmisteluun.

Vammaisfoorumi on mukana myös 17 järjestön yhteislausumassa ja osaltaan korostaa siinä esille tuotuja seikkoja koskien tulevan toimintaohjelman painopistealueita. Vammaisfoorumi haluaa painottaa, että valittavilla teema-alueilla kuten perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin kehittäminen ja ihmisoikeuskasvatuksessa on oltava näkyvästi mukana myös vammaisten ihmisten erityiskysymykset perus- ja ihmisoikeuksien osalta. Vaikutusten arviointiin ja siihen liittyvään indikaattorityöhön tulee sisällyttää elementtejä, jotka kuvaavat eri tavoin vammaisten ihmisten osalta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja ihmisoikeustilanteen kehitystä Suomessa.

Vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeustilanne Suomessa

Vammaisyleissopimuksen ratifiointi ja tehokas toimenpano edellyttää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja myös sitä että vammaiset ihmiset ja heitä edustavat järjestöt täysimääräisesti osallistuvat ja heidät osallistetaan tähän prosessiin. Myös muiden Suomea kansainvälisesti sitovien ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon seurantaan ja raportointiin tulee ottaa mukaan vammaisten ihmisten tilanteen huomioiminen ja tähän tulee osallistaa vammaisjärjestöjen asiantuntijat.

Ihmisoikeuskasvatuksen ja koulutuksen osalta pidämme hyvin tärkeänä sitä, että koulutukseen sisältyy tietoisuuden lisäämistä vammaisten ihmisten kokemasta syrjinnästä ja siitä, että myös vammaisuutensa vuoksi ihmiset kokevat syrjintää eri muodoissa. Esimerkkinä ei riittävässä määrin tunnetusta vammaisiin ihmisiin kohdistuvasta syrjinnän muodosta on kohtuullisten mukautusten tekemättä jättäminen, niin työelämässä, koulutuksessa kuin tavaroiden ja palvelujen tarjonnassakin. Kohtuullisista mukautuksista tietoisuutta tulee lisätä niin suuren yleisön kuin oikeusturvaa tuottavien toimijoiden - tuomarien, syyttäjien, poliisien- osalta, esim vammaisjärjestöjen asiantuntijoiden kanssa yhdessä tehtävät jatko- ja täydennyskoulutuksen modulit tai ohjeistukset.

Vammaisten ihmisten kohdalla positiivisten erityistoimien tekeminen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja toteuttamiseksi on tärkeä tuoda esiin osana perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistävää toimintaa. Esimerkkinä vammaisjärjestöjen työllisyysasiantuntijoiden yhteistyö työvoimahallinnon kanssa työvoimatoimistojen henkilökunnan kouluttamiseksi työelämän ja koulutuksen olosuhteiden järjestämistuen tarpeen arvioinnista.

Vammaisten ihmisten osallisuutta edistävät ja esimerkiksi työelämään ja koulutukseen osallistumisen esteitä poistavat tuet ovat huonosti tunnettuja. Siksi tarvitaan yhteistyötä eri toimijoiden kesken tietoisuuden lisäämiseksi.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen ja sen yleensäkin näiden seikkojen huomiointi jo suunnitteluvaiheessa on tärkeää. Erilaisissa ohjeistuksissa tulisi nostaa esille esteettömyys laajassa merkityksessä, vammaisyleissopimuksen mukaisesti eli ml. rakennetun ympäristön sekä viestinnän ja informaation esteettömyys ja saavutettavuus. Tältä osin yhdyimme Kuurojen Liitto ry:n ja Näkövammaisten liitto ry:n esittämään huoleen informaation ja viestinnän esteettömyyden ja tiedonsaannin omalla kielellä merkityksestä. Eri tukitoimien yhdistelmät ovat usein tehokkaampia kuin irralliset, yksittäiset peräkkäiset tukitoimet.

TSS-oikeuksien merkitys

Sivistyksellisillä ja sosiaalisilla oikeuksilla on ollut ja tulee mielestämme jatkossakin olla painopistetasema toimintaohjelmassa. Kuten järjestöjen yhteislausunnossakin todettiin, sosiaaliturvan leikkaukset kohdistuvat erityisen ankarina niihin henkilöihin, joiden toimeentulo on perustoimeentuloturvan kuten kansaneläkkeen varassa ja joilla ei ole mahdollista kerryttää ansioperusteista toimeentulon turvaa. Vammaisfoorumi kiinnittää huomiota siihen, että leikkauksilla on kasautuva heidän toimeentuloaan heikentävä vaikutus kaikkein heikoimmassa sosio-ekonomisessa asemassa oleviin vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin ihmisiin. Palvelumaksujen nostot, etuuksien tason ja esimerkiksi lääkekorvausten määrällinen leikkaus kohdistuvat juuri heihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suuret järjestelmätason uudistukset edellyttävät vammaisten ihmisten ja heitä edustavien järjestöjen täyttä osallisuutta ja osallistumista täysimääräisesti myös päätöksenteossa.

Lopuksi

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan on olennaisen tärkeää vahvistaa vammaispoliittista osaamista koulutuksen, tiedottamisen ja vaikuttamistyön kautta. Henkilöstökoulutuksen tulee sisältää vammaispoliittisesti painottuneita koulutuksen osa-alueita, jotka toteutetaan yhteistyössä vammaisjärjestöjen asiantuntijoiden kanssa.

Vammaisfoorumi ry

Kalle Könkkölä
puheenjohtaja

Pirkko Mahlamäki
pääsihteeri